

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op Woensdag 6 Juli 1955

Aanwezig de dames: van der Mijll Dekker, Moubis-Bolsius, Minis-van de Geyn, Tulleners-Janssen, Smeets en de heren: C. Willemse, van Rummelen, Kruytzer, Mommers, Bouchoms, van der Leeuw, Onstenk, Willems, Gregoire, Maessen, Koelman, Paping, Leysen, Br. Maurentius, Br. Marinus, Stevens, Otten, Wijsen, Genemans, Bingen, van Noorden, Beaulen.

Na de opening wijdt de voorzitter, **Dokter Willemse**, enkele woorden aan de nagedachtenis van em. pastoor Nillesen, die van grote betekenis is geweest voor de ornithologie van ons gewest en aan wie het museum een groot gedeelte van zijn vogelverzameling dankt. Daarna deelt hij mede, dat het bestuur het plan overweegt in September een excursie te houden naar de Hautes Fagnes. Dit voorstel valt in goede aarde.

De heer **Kruijter** laat de rugstreeppad zien, die het museum op de jaarvergadering van de heer Bex ontvangen heeft en vervolgens een stuk ongebrande en gebrande vuursteen uit Denemarken, ontvangen van de heer Simonoz uit Alkmaar, die langen tijd in Denemarken gewoond heeft. De heer Simonoz was enkele dagen geleden in het museum en zag daar de vuursteen uit onze mergel. Hij vertelde toen het een en ander over het gebruik, dat men in Denemarken van de vuursteen maakt. Deze wordt met vetkool gebrand, daarne gemalen en dan met teer vermengd. Dit mengsel geeft een uitstekend wegdek. Naar aanleiding van deze mededeling zegt de heer **Van Rummelen** het volgende: De vuursteen wordt waarschijnlijk onder niet zeer hoge temperatuur gebrand om hem gemakkelijker te kunnen breken tot korrels. Bij dit brandingsproces wordt blijkbaar de kleurende stof (in dit geval koolstof) uit de massa verwijderd. Dit zou dan de mooie witte kleur verklaren en ook het behouden blijven van een bepaalde hardheid. Bij het branden van de vuursteen met een temperatuur van 900—950° verdwijnt ook het gebonden kristalwater en wordt het gesteente zo zacht, dat men het met de hand verpoederen kan. De heer **Onstenk** deelt mede, dat hij de rugstreeppad eens heeft waargenomen bij de steenfabriek „de Zwalm” te Maastricht en dat deze massaal voorkomt even over de grens in de vennen van Grimby bij Lanaeken. Van de heer **Verbeek** uit St. Odiliënberg is een

bericht gekomen over een in die streek zeldzame waarneming, nl. van de Roodkopkleuwier (*Lanius senator* L.) te Annadaal in de gemeente Posterholt. Dit is voor de heer **Stevens** aanleiding om te vertellen, dat deze vogel dit jaar en ook verleden jaar gebroed heeft in Oost-Eijsden. De heer **Mommers** heeft in „Wiek en Sneb”, het orgaan van de vogelvrienden, van Juni 1955 gelezen, dat Jaap Taapken op 19 April in een wei te Warmond drie kauwtjes gezien heeft op de rug van een ponny. Twee jaar geleden zag de heer Taapken van uit de trein ter hoogte van Alphen aan de Rijn enige kraaiachtigen op de rug van schapen zitten. Dergelijke waarnemingen in Nederland zijn volgens de heer Taapken nog niet gepubliceerd, doch de heer Mommers wijst er op, dat een door hem gedane waarneming van eksters op schapen (1 Dec. 1941) reeds is medegedeeld in het Natuurh. Maandblad van 15 Dec. (jrg. 30 no. 12, blz. 123).

De heer **Gregoire** heeft meegebracht enige stengels van de *Wolfskers* (*Atropa belladonna*) uit een tuin in de Bogaardenstraat te Maastricht. Deze plant komt soms massaal voor in tuinen, wat niet het geval is bij ons in de vrije natuur, terwijl dit wel voorkomt in België, bv. in het bos bij Teuven. De heer **Stevens** heeft op 18 Mei bij het kasteel Meerssenhoven te Bunde de *Zwarte Wouw* zien voorbijtrekken in N.O. richting. Van Br. **Arnoud** ontving het museum drie exemplaren van *Osmylus chrysops* L. (Neuroptera), gevangen te Noorbeek en Mechelen in Juni en gedetermineerd door dokter Willemse. Dit insect legt de eieren aan de onderkant van bladeren en stenen langs de oever van beken en vijvers. De larve leeft van insecten, die ze uitzuigt met behulp van tot zuigtangen vervormde voorkaken. Zij begeeft zich ook wel te water. De verpopping heeft plaats in het voorjaar in een eigen gesponnen cocon, bevestigd onder stenen of iets dergelijks. *Osmylus chrysops* is lokaal waargenomen langs beken en riviertjes in Limburg, Noord-Brabant en Utrecht.

De heer **Willems** heeft een vijftal weken geleden in Zuid-Limburg gevonden 12 exemplaren van een albinistische variëteit van het *Vogelneestje* (*Neottia nidus-avis* Rich.) Het interessante van deze vondst is, dat de lip een sterk afwijkende vorm heeft. Daarom zal hij later op deze vondst terugkomen. Niets meer aan de orde zijnde sluit de Voorzitter de vergadering.

te Heerlen op Woensdag 13 Juli 1955

Aanwezig de heren Van Rummelen, Janssen, Vijgen, van Maastricht, Mientjens en Dijkstra.

De heer Dijkstra besprak een door hem gevonden exemplaar van *Rondbladwintergroen* (*Pirola rotundifolia* L.) der Brunsummerheide. Bij de laatst gehouden excursie naar Epen werd door hem een plekje gevonden, begroeid met *Alpenboerenkers* (*Thlaspi alpestre* L.). Deze vindplaats ligt buiten het overstromingsgebied van de Geul, waarin de z.g. zinkflora voorkomt. Dit verschijnsel komt hem vreemd voor, want de alpenboerenkers behoort tot de zinkplanten-associatie. De heer Van Rummelen meent hiervoor een verklaring te kunnen geven. Het betreffende terrein is in 1856 sterk doorgraven om een oude, waarschijnlijk Romeinse exploratie-ingang bloot te leggen in het Carboon. Nu komen in dat onderste gedeelte van het Boven-Carboon vaak gesteenten voor, die in de kloven (diaklazen) bezet zijn met zinkkristallen. Het is waarschijnlijk, dat een hoeveelheid van deze kristallen na de ontgraving en het wederom dichten van de sleuf aan de oppervlakte achtergebleven is. De op een of andere wijze hier terechtgekomen zaden van *Thlaspi* zullen dan op deze plaats eenzelfde voedingsbodem gevonden hebben als die in het overstromingsgebied van de Geul.

EXCURSIE NAAR DE HAUTES FAGNES

door

S. J. DIJKSTRA en F. H. VAN RUMMELEN

Voor het bestuderen van flora en fauna van de Hautes Fagnes werd door de Universiteit te Luik onder leiding van Prof. Bouillenne op de Mont Rigi een biologisch station gesticht, waar ook gelegenheid is om te overnachten. Verder is hier een weerkundig station gevestigd en het Museum Frédéricq, waar alles wat betrekking heeft op de geologie, botanie en zoölogie te bezichtigen is.

De ondergrond wordt gevormd door gesteenten van Cambrio-Silurische formatie, bestaande uit zwarte leien en donkergekleurde kwartsieten. De bovenlaag kan verweerd zijn en hier hoopt zich de neerslag in troggen en dalen op. Grote brokken geïsoleerde kwartsieten zijn niet zeld-

zaam. Het klimaat is ruw (de Mont Rigi ligt op 667 m hoogte), vochtige, koele zomers en barre winters met grote sneeuwval.

Tengevolge van bodemgesteldheid en klimaat is hier een groot hoogveen gebied ontstaan, met naaste omgeving meegerekend, 160 km². Dit veen kan 10 m dik zijn. Het gebied is het bronnen gebied van enige rivieren en talrijke beken en levert veel water aan industriesteden als Verviers.

De vochtige gedeelten zijn begroeid met Veenmos, Dopheide, Beenbreek, Zonnedaauw enz., welke op beperkte schaal ook op de Brunsummerheide voorkomen (zie verslag Maandblad 30 Juni, 1955). De flora wordt meer bepaald door het milieu — zuur veenwater — dan door het klimaat en de grote hoogte. De Kraaiheid die hier voorkomt, maakt hierop een uitzondering. Immers de Zuidgrens van deze plant is Noord-Nederland.

Op de meer droge gedeelten komt veel gemengd bos voor, met als hoofdbestanddeel Eik Berk, Haagbeuk, maar ook Beuk, ieder met zijn eigen begeleidende ondergroei. Hier zijn complexen te vinden, welke nooit gekapt worden, omdat er geen wegen zijn. Grote gedeelten werden beplant met sparren.

Niet te verwonderen is, dat een dermate uitzonderlijk gebied ook zijn eigen dierenwereld heeft: ree; edelhert, en soms wildzwijn; de buizerd is er niet zeldzaam. De bossen herbergen talrijke vogelsoorten. Ook voor de insectenliefhebber valt hier zeer veel te bestuderen.

We vergaten bijna nog, dat er talrijke mossen voorkomen en ook enige soorten wolfsklauwen.

De tocht naar de Hautes Fagnes begint aan het station Maastricht. Wij rijden dan eerst door het Nederlandse krijtgebied naar het grenskantoor Wolfhaag; vandaar over Gemmenich, Plombières, Moresnet en Eupen naar de Baraque Michel. Tussen Gemmenich en Moresnet kruisen wij het dal van de Geul, waarin ontsluitingen van Kolenkalk en Devoon zichtbaar worden. Deze formaties liggen op de dalflanken onder Akens. Bij Welkenraedt verlaten wij het eigenlijke krijtgebied. Voor zo ver ontsluitingen langs de route tot even voor Jalhay zichtbaar zijn, behoren deze tot de verschillende onderafdelingen van het Devoon. Op de verdere route worden alleen gesteenten van het Cambrium aangetroffen, die in het gebied van de Baraque Michel bedekt zijn door kwartair veen.